

6.Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Özetleri

Ünite 6

: Yönetime Katılıyorum

Konu

: Anayasal Güvence Altındayız

Mağdur olduğunu düşünen anayasada yazılı olan dilekçe haklarını kullanarak Tüketici Hakem Heyeti Başkanlığına başvurmuşlardır. Dilekçeleri değerlendirecek olan Tüketici Hakem Heyeti, bankalar ve vatandaşlar arasındaki sorunları kanunlara uygun olarak çözecektir. Dilekçe hakkımız anayasal güvence altındadır. Sizler de herhangi bir sorunla karşılaştığınızda veya isteklerinizi yetkili mercilere bildirmek istediğinizde dilekçe hakkınızı kullanabilirsiniz.

Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı

MADDE 74- Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

İnsanların doğuştan sahip oldukları haklar vardır. Bu haklar anayasamızda güvence altına alınmıştır. Dilekçe hakkı gibi anayasal güvence altında olan haklarımızdan bazıları aşağıda verilmiştir.

Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı

MADDE 17- Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı hâller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

İnsanların en temel haklarından biri yaşama hakkıdır. Bu hak başka kişiler tarafından engellenemez. Kişi dokunulmazlığı anayasal güvence altındadır. Buna aykırı davranan bir kişi olursa suç işlemiş sayılır.

Haberleşme hürriyeti

MADDE 22- Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz.

Televizyon izleyerek, Genel Ağ’ı takip ederek, telefonla konuşarak ülkemizde ve dünyadaki gelişmeler hakkında bilgi sahibi oluyoruz. Tüm bunlar anayasada bulunan haberleşme hürriyetinin bize sağladığı haklardır. Herkes anayasal haklarının neler olduğunu bilmelidir. Çünkü sahip olduğu hakları bilmeyen kişiler, herhangi olumsuz bir durumda haklarını kullanmakta sıkıntı yaşayabilirler. Haberleşme özgürlüğü engellenmeye çalışılan bir birey en yakınında bulunan polis karakoluna başvurmalıdır. Bu durumda görevli memurlar, haberleşme hürriyetini engellemeye çalışanlar hakkında yasal işlemleri başlatacaktır.

Düşünce ve kanaat hürriyeti

MADDE 25- Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

İnsanlar herhangi bir konu hakkında düşünce ve kanaatlerini özgürce açıklama hakkına sahiptir. Hiç kimse başka bir insanı düşüncelerini açıklamaya zorlamamalıdır. Bunu kullanma hakkı tamamen bireyin hür iradesine bırakılmıştır. Bu hakkımız anayasal güvence altındadır.

Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

MADDE 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Ülkemizde herkesin eğitim ve öğrenim hakkı bulunmaktadır. Bu haktan hiç kimse yoksun bırakılamaz. Bireyler ilgili yaş gruplarına göre ülkemizde bulunan eğitim kurumlarında bu haklarını kullanırlar. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı eğitim ve öğretim işlerinin denetim ve gözetimini yapmaktadır.

Çalışma hakkı ve ödevi

MADDE 49- Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

Çalışma şartları ve dinlenme hakkı

MADDE 50- Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek, çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir.

İnsanlar çalışarak geçimini sağlama ve çalışma süreleri içinde dinlenme hakkına sahiptir. Hiç kimse isteği dışında çalışmaya zorlanamaz. Çalışan insanlar aynı zamanda belli sürelerde dinlenmelidir. Ülkemiz üretim yaparak ekonomik yönden kalkınabilir. Bu sebeple çalışmak aynı zamanda bizler için bir sorumluluktur.

Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması

MADDE 56- Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

Sağlık hakkı, herkesin yaşamını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için devletten gerekli çalışmaların yapılmasını isteme hakkıdır. Devlet kişilerin sağlık haklarının gerçekleşmesi için sağlık kurumlarını oluşturarak halka sağlık hizmeti vermeli, koruyucu sağlık hizmetleri yürütmeli, kişileri sağlıklı ve dengeli bir biçimde beslenebilecekleri yaşam standardına ulaştırmalı ve çevreyi insanların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilecekleri duruma getirmelidir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.

İnsanın insan olmaktan doğan ve hayatını devam ettirebilmesi için gereken asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerekmektedir. Gelişen ve değişen dünya şartları içerisinde; beslenme, barınma, giyim, temizlik, ısınma, aydınlanma, ulaşım, haberleşme gibi ihtiyaçlarını karşılayan tüketicilerin karşılaştığı sorunları çözmek devletin en temel görevlerinden biridir.

Vatandaşlık hakkı, anayasamızda bizlere tanınmış haklardan biridir. Vatandaşlık hakkı aynı zamanda devlete karşı yapmamız gereken bazı sorumlulukları da beraberinde getirir. Bunlar "**vatandaşlık görevleri**" olarak da adlandırılır. Vatandaşlık görevlerimizle ilgili aşağıda verilenleri inceleyiniz.



Oy kullanmak

Ülkemizde on sekiz yaşına giren her vatandaş seçimlerde oy kullanarak vatandaşlık görevini yerine getirmelidir (Görsel 6.25). Vatandaşlık bilincine sahip her birey oyunu kullanmalı, demokrasinin gereğini ve sorumluluğunu yerine getirmelidir.



Vergi vermek

Her vatandaş, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür (Görsel 6.26). Devlet toplanan vergilerle yol, köprü, hastane, okul yapar. Vergimizi düzenli ödeyerek vatandaşlık sorumluluğumuzu yerine getirmeliyiz.



Askerlik yapmak

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan, sağlıklı ve 20 yaşına giren her erkek askerlik görevini yerine getirmekle yükümlüdür (Görsel 6.27). Bu koşulları sağlayan her erkek zamanı geldiğinde askerlik görevini yaparak üzerine düşen vatandaşlık sorumluluğunu yerine getirmelidir.



Kanunlara uymak

Kanunlar toplum düzenini ve adaleti sağlamak, hak ve özgürlükleri korumak için gereklidir. Vatandaşlık bilincine sahip olan her birey kanunlara uyma sorumluluğunu yerine getirmelidir (Görsel 6.28). Böylece devlet işleri daha kolay yürür, insanlar huzurlu ve mutlu bir yaşam sürdürebilir.